

Rapport over

Fuglene i Østlige Store Åmose

Udarbejdet af
Henrik Wejdling og Søren Harding
DOF-Vestsjælland
april 2006

Fotos: © Søren Harding

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	2
Indledning	3
Konklusion - sammenfatning	3
Artsliste	4
Potentielle arter - Internationalt og nationalt listede	21
Konklusion	23
Bilag A - Ordforklaring:	24
Bilag B - Fuglearter, omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 4.2	25
Bilag C - Oversigt over tre engfuglearters krav til levested	27
Referencer og uddybende stof	28

Indledning

Denne rapport er en systematisk gennemgang af forekomsten af fuglearter observeret i den østlige del af Store Åmose, nærmere betegnet Kongemosen, Sandlyng mose og Maglelyng - fremover benævnt Østlige Store Åmose.

For de 'listede' arter (se nedenfor) anføres ud over det skønnede antal ynglepar i hele Danmark og status tillige krav til levested og forslag til begunstigende aktiviteter. Listen forklarer derved dels sammenhængen mellem de aktuelle forekomster og de genopretningsinitiativer, der allerede har fundet sted, dels er den tænkt som et inspirationskatalog til, hvordan Åmosen yderligere kan forbedres for de pågældende arter, hvorved lokaliteten lokalt vil kunne bidrage til at stoppe tilbagegangen i biodiversitet inden 2010 ved netop at tage vare på de arter, der i dag synes mest truede eller opmærksomhedskrævende, og sikre dem en gunstig bevaringsstatus gennem tilvejebringelse af de rette ynglebetingelser for de enkelte arter.

Datagrundlaget for observationerne er hovedsageligt fra DOFbasen (www.dofbasen.dk). Herudover benyttes data fra rapporten "*Maglelyng og Kongemosen, observationsrapport februar 2001 til februar 2002*" af Birger Hultengren og Knud Nielsen samt en række observationer, fra privatpersoner i lokalområdet.

Rapporten bygger på over hundrede observationsture foretaget af 20 forskellige observatører i perioden 2001 - 2006. I denne periode er der foretaget både systematiske optællinger og mere sporadiske observationer. Der er observeret 152 arter fordelt på 40.159 individer.

En række af de observerede arter er 'listede' som truede, beskyttelseskrevende enten internationalt, på EU-niveau eller nationalt og/eller som opfylder kriterierne for udpegning som 'truede og sjældne ynglefugle' i DOFs DATSY-projekt og/eller hvis bevaringsstatus i Danmark officielt er erklæret ugunstig. Disse arter er markeret med en listebetegnelse med rød skrift lige under artsnavnet. F. eks. DK-rød. Ordforklaring findes i bilag A. Link til DOFs fugleleksikon findes ud for en række af arterne. Linket følges ved at klikke på .

Artslisten efterfølges af en oversigt over internationalt og nationalt listede fuglearter, der med overvejende sandsynlighed ville kunne indfinde sig på sigt ved en yderligere fugtiggørelse af Åmosens østlige partier.

-o0o-

I bogen om Katstrup fra 1954 skriver Niels Jensen bl.a. om Åmosen: *Naar Tørveskæret var forbi, blev Tørvegravene planeret, saa der blev en Engflade, der om Efteraaret almindeligvis var oversvømmet. Det var lige noget, Vade-fuglene kunde bruge, og der udfoldedes et udsædvanligt rigt Dyreliv..... Der var Bakkasiner, Brushøns, Regnspøve, Viber, Vagtler, for slet ikke at tale om de mange Hundrede Gæs og Ænder. Sædgaasen var den dominerende, men der var ogsaa mange Blisgæs, Dværggæs og Bramgæs. Derimod saa man aldrig Graagæs paa Engen, skønt de ynglede saa nær ved som i Skarriidsø.*

Konklusion - sammenfatning

En naturgenopretning med fugtiggørelse og afgræsning vil have en yderst gavnlig effekt på fuglelivet i området. Artsdiversiteten vil kunne øges betydeligt. En række 'listede' arter vil få væsentligt forbedrede ynglevilkår, ligesom mulighederne for at nye listede arter vil kunne indfinde sig i området forøges.

Hvis adgangsforhold forbedres i form af flere trampestier i området og der opsættes fugletårne/-skjul vil områdets rekreative værdi for besøgende forøges.

Artsliste

Lille Lappedykker - *Tachybaptus ruficollis*

Træffes årligt, men fåtalligt i området og hovedsageligt i den lavvandede sø i Kongemosen. Arten er meget sky og lever en relativt skjult tilværelse, hvilket vanskeliggør observationer. Arten yngler fåtalligt i området. Yngler i lavvandede søer, mosehuller, tørvegrave og damme med rigeligt overvandsvegetation. En fugtiggørelse af området vil gavne arten.

Gråstrubet Lappedykker - *Podiceps grisegena*

Fra det tidlige forår høres artens 'grisehyl' jævnlige fra den lavvandede sø i kongemosen. Op imod 10 par yngler sandsynligvis i søen. Arten foretrækker lavvandede, vegetationsrige småsøer, skovsøer og tørvegrave. En fugtiggørelse af området vil gavne arten.

Skarv - *Phalacrocorax carbo*

DK-gul (AY) ↓ 36.000 - 41.000 ynglepar i Danmark

Få individer (1-3) træffes hele året. Arten yngler ikke i området.

Sølvhejre - *Egretta alba*

Et enkelt individ fouragerede på en observation i aug. 2004.

Fiskehejre - *Ardea cinerea*

Arten træffes relativt fåtalligt hele året og hovedsageligt fouragerende i og ved den lavvandede sø i Kongemosen. I enkeltperioder kan der dog findes op imod 20 individer. Ynglefund er ikke gjort i undersøgelsesområdet. En fugtiggørelse af området vil gavne arten.

Knopsvane - *Cygnus olor*

Om foråret udspiller sig drabelige territorial-kampe i den lavvandede sø i Kongemosen, hvor der årligt yngler 1 -2 par. I vintermånederne kan der på enkelt dage træffes op imod 25 - 30 individer. En fugtiggørelse af området vil gavne arten.

Pibesvane - *Cygnus columbianus*

En enkelt fund i 2005 på 6 rastende individer. Afgræsning af egnene i området vil sandsynligvis øge antallet af rastende individer.

Sangsvane - *Cygnus cygnus*

I årets første måneder raster årligt op til 30-40 individer i området. Afgræsning af egnene i området vil sandsynligvis øge antallet af rastende individer.

Sædgås - *Anser fabalis*

Arten træffes sporadisk i vintermånederne og i det tidlige forår på vej til de arktiske ynglepladser.

Grågås - *Anser anser*

Grågåsen er en talrig ynglegæst i den lavvandede sø i Kongemosen. Det anslås, at 15 - 25 par yngler her. Arten foretrækker søer, moser og sumpe nær fugtige græsmarker. Arten træffes hele året på lokaliteten talrigest i trækperioderne, hvor der er observeret op til 130 individer. En fugtiggørelse af området vil gavne arten.

Sølvhejre

Canadagås - *Branta canadensis*

Arten raster sporadisk i årets første måneder i et lille antal.

Bramgås - *Branta leucopsis*

Et individ er observeret en enkelt dag.

Knortegås - *Branta bernicla*

Er observeret trækkende over lokaliteten.

Gravand - *Tadorna tadorna*

Træffes hele året i den lavvandede sø i Kongemosen. Antallet er faldende i perioden. Arten yngler typisk ved kysten, men kan også yngle inde i landet. I 2001 er observeret et kuld i en østlig sø, som nu er delvist udtørret og tilgroet. Der er ikke konstateret yngel i området siden. En fugtiggørelse af området vil gavne arten.

Pibeand - *Anas penelope*

Vinter, forår og efterår raster op til 150 individer i den lavvandede sø i Kongemosen. Et enkelt par er observeret sporadisk i sommermånederne. En fugtiggørelse af området vil gavne arten.

Knarand - *Anas strepera*

SPEC 3 ↑ 300-500 ynglepar i Danmark

Meget få individer 2 - 4 (1 - 2 par) er truffet i april og maj i området. Ynglefund er ikke konstateret. Arten yngler på strandenge, på små holme i lavvandede fjorde samt i lavvandede søer og moser. Foretrækker næringsrige vådområder med en rig og varieret forekomst af vandplanter og vandinsekter. Begunstiges af forstyrrelsesfrie småholme samt bevarelse/genopretning af lavvandede søer og moser. Det er oplagt, at en fugtiggørelse af området vil gavne arten.

Knarand - mal.

Krikand - *Anas crecca*

DK-rød (NT) ↓ 50 - 250 ynglepar i Danmark

Denne lille and er nok den talrigeste andefugl i området. Flere hundrede individer kan træffes i den lavvandede sø i Kongemosen. Arten yngler utvivlsomt også her (yngel er observeret), men antallet er vanskeligt at fastslå. Yngler især i moser, navnlig næringsfattige hedemoser samt i lavvandede søer med veludviklet bredvegetation. Kun marginal tilknytning til strandengsmiljøet. Kan begunstiges ved at genoprette og oversvømme tidligere, nu drænedede hedemoser og fugtige lavninger på heder.

Gråand - *Anas platyrhynchos*

Arten forekommer talrigt i området hele året, særligt i vintermånederne, hvor op til 250 individer er observeret. Et forsigtigt skøn: op imod 10 par yngler i området. En fugtiggørelse af området vil gavne arten.

Spidsand - *Anas acuta*

SPEC 3, DK-rød NT, DK-gul (V) ↓ 50-100 ynglepar i Danmark

Træffes om vinteren og i de tidlige forårmåneder med op til 20 individer. Yngel er ikke konstateret, men en fugtiggørelse af området samt afgræsning kunne have en gavnlig effekt om end arten er fåtalligt ynglende i Danmark og fortrinsvis på strandenge.

Atlingand - *Anas querquedula*

SPEC 3, DK-gul¹⁾ → 300 - 500 ynglepar i Danmark

I det sene forår og de tidlige sommer måneder træffes enkelte individer. Yngler i lavvandede søer, moseområder og i enge og ådale med jævnlige forårsoversvømmelser. Foretrækker lavvandede og næringsrige søtyper med rig forekomst af vandinsekter og omgivet af sumpede engarealer. Også på brak- og strandeng, men begunstiges bedst ved flere ferske (og våde) enge. Yngel er ikke konstateret, men som med Spidsanden kunne en fugtiggørelse af området samt afgræsning have en gavnlig effekt. Arten er ikke vurderet i forbindelse med udarbejdelse af rødlisten, men regelmæssigt forekommende som meget fåtallig ynglefugl i Danmark.

Skeand - *Anas clypeata*

SPEC 3 → 800 - 1000 ynglepar i Danmark

I forår-, sommer- og efterårsmånederne træffes arten fåtalligt i den lavvandede sø i Kongemosen. To primære ynglebiotoper: Næringsrige, lavvandede ferskvandssøer/moser med veludviklet bredvegetation og en rig fauna af vandinsekter *eller* fugtige strandenge med vandhuller, loer og strandsump. Følsom overfor udtørring og overgræsning. Begunstiges af enge med vinter- og forårsoversvømmelser. En fugtiggørelse vil oplagt gavne denne art.

Rødhovedet And - *Netta rufina*

DK-rød RE, DATSY → 0-1 ynglepar i Danmark

Er observeret en enkelt gang fouragerende i den lavvandede sø i Kongemosen.

Taffeland - *Aythya ferina*

SPEC 3 → 400 - 600 ynglepar i Danmark

Træffes kun fåtallig og sporadisk i den lavvandede sø i Kongemosen. Arten vil have gavn af en fugtiggørelse af området da den yngler i næringsrige, lavvandede søer og moser, gerne med veludviklet rørsump, en rig forekomst af vandplanter og med mange vandinsekter. Også fåtallig i brakvand og afsnørede fjorde. Begunstiges af bevarelse/genopretning af lavvandede søer og moser.

Troldand - *Aythya fuligula*

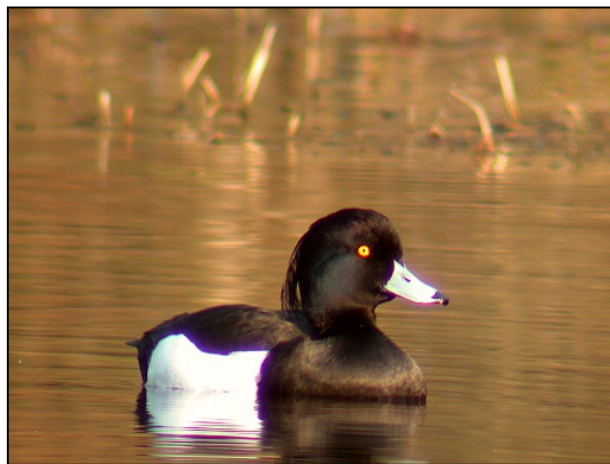
SPEC 3 ↑ 1000 - 2000 ynglepar i Danmark

Træffes hovedsageligt rastende i vinter- og forårsmånederne. I sommermånederne er arten kun sporadisk observeret i ringe antal. Yngel er ikke truffet. Arten yngler i næringsrige ferskvandssøer, store åer og brakvandslaguner med veludviklet bredvegetation. Kan yngle koloniagtigt og i et vist omfang knyttet til Hættemågekolonier. Begunstiges af bevarelse af søer og genopretning af større åer med naturlig bredvegetation.

Stor Skallesluger - *Mergus merganser*

DK-rød NT, DATSY → 30-36 ynglepar i Danmark

Fåtallige overflyvende fugle er observeret og i 2005 3-4 rastende individer i Sandlyng Å.

Troldand - mal.

Hvæpsevåge - *Pernis apivorus*

Bilag I → 650 ynglepar i Danmark

Bortset fra overflyvende/trækkende fugle er arten kun truffet på lokaliteten en enkelt gang i 2002, men i 2005 er et enkelt individ jævnligt truffet fouragerende i nærliggende skov. Yngler fortrinsvis i ældre løvskov, gerne åben og lys. Helst over 100 ha. med adgang til enge/moser. Rede altid i gammel bøgeskov. Plantering af mere løvskov vil på et 100-årigt sigt begunstige arten, men forudsætter mosaik også med våde enge og moser.

Rød Glente - *Milvus milvus*

SPEC 2, Bilag I, DK-rød¹⁾, DATSY → 17 - 33 ynglepar i Danmark

Er kun truffet en gang i 2003. Arten kræver mosaiklandskab m. skove m. store, gamle træer m. døde grene og gode indflyvningsforhold. Jager udelukkende i åbent land. Er som overvejende ådselsæder meget sårbar over for giftudlægning. Danmark burde kunne rumme en bestand på 4-500 par, men har p.t. mindre end 40. DOF har udarbejdet en særlig [forvaltningsplan for arten](#), som bl.a. påpeger behov for regulering af gifthanvendelse i naturen.

Havørn - *Haliaeetus albicilla*

SPEC 1, Bilag I, DK-rød¹⁾, DATSY ↑ 10-14 ynglepar i Danmark

Sporadisk fund af fouragerende individer i området. Havørnen kræver fredelige skovparceller med store gamle træer, som forbliver på rod, når de går ud, i nærhed af søer eller farvande, med rigt fugle- og dyreliv. En fugtiggørelse af området - med deraf følgende vækst i fødegrundlaget - vil gavne arten.

Rørhøg - *Circus aeruginosus*

Bilag I → 650 ynglepar i Danmark

Et enkelt par observeres i forårs- sommer- og efterårsmånederne og er sandsynligvis ynglende. Arten yngler i rørskove, og kan slå sig ned i alle typer af vådområder med veludviklet rørsump af tagrør på våd bund – i de seneste år undertiden også i kornmarker. Fouragerer i ynglesæsonens start udelukkende i vådområder, senere også over marker. Stribebrak langs skel m.v. vil begunstige arten. En fugtiggørelse af området vil gavne arten.

Rørhøg - fem.

Blå Kærhøg - *Circus cyaneus*

SPEC 3, Bilag I, DATSY ↑ 1 ynglepar i Danmark

Træk- og vintergæst fra Fennoskandinavien. I vinter-, forårs- og efterårsmånederne træffes 1 - 4 individer fouragerende i området. Fugtiggørelse vil begunstige arten under vinterophold, men næppe sandsynligt at få den som ynglefugl (få danske forekomster har været mere kystnære/marsklignende).

Hedehøg - *Circus pygargus*

Bilag I, DK-rød NT, DATSY → **ugunstig bevaringsstatus** 41 ynglepar i Danmark

Et enkelt individ er truffet fouragerende i juli 2004 og juni 2005. En fugtiggørelse vil begunstige arten, men yngel vil være usandsynlig.

Duehøg - *Accipiter gentilis*

Arten har tidligere været talrigt ynglende i de omkringliggende skove, men er gået kraftigt tilbage, sandsynligvis p.g.a. intensiv træfældning. Et enkelt individ træffes dog med mellemrum i området.

Spurvehøg - *Accipiter nisus*

1 - 2 individer træffes jævnligt i området. Arten yngler i de omkringliggende skove.

Musvåge - *Buteo buteo*

3 - 7 individer observeres ofte fouragerende i området. I marts kan overflyvende/trækkende fugle bringe antallet op til 20 - 30 individer. Arten yngler flere steder i de omkringliggende skove.

Fjeldvåge - *Buteo lagopus*

I efterårs-, vinter- og forårs månederne fouragerer 1 - 2 individer i området, hvorefter de returnerer til yngleområderne nordpå.

Kongeørn - *Aquila chrysaetos*

Spec 3, Bilag I, DATSY ↑ 2-3 ynglepar i Danmark.

For nyligt (marts 2006) er det første individ truffet rastende i området. Næppe mulighed for yngel.

Fiskeørn - *Pandion haliaetus*

SPEC 3, Bilag I, DK-rød(RE), DATSY → 1 - 4 ynglepar i Danmark

I et udgået birketræ nær ved den lavvandede sø i Kongemosen er Fiskeørnen fundet rastende sidste år og i år ligesom arten er set overflyvende i randområderne. Arten kræver store, uforstyrrede skovområder m. store, gl. træer m. døde grene og gode indflyvningsforhold. Adgang til uforstyrrede jagtområder i form af ferskvandssøer eller langsomt strømmende åer med rigelige fiskeforekomster. En fugtiggørelse af området vil tydeligvis gavne artens muligheder for føde og opsætning af redeplatforme og bevarelse af gl. træer vil yderligere begunstige arten, som i dag dog næppe yngler på Sjælland overhovedet.

Tårnfalk *Falco tinnunculus*

SPEC 3 ↑ 2.500 ynglepar i Danmark

Har i perioden været i fremgang i området. 3 - 5 individer træffes jævning i det seneste år. Der er truffet juvenile fugle og der yngler 1 sandsynligvis 2 par i området. Tårnfalken yngler såvel i det åbne land som i byer, men ikke i lukket skov. Reden anbringes i hulrum (bygninger, hule træer, kasser) el. gl. kragereder – ofte i tilknytning til åbne, udyrkede arealer m mange gnavere og insekter. Braklægning og øgning af arealer med økologisk drift vil begunstige arten.

Lærkefalk - *Falco subbuteo*

DATSY → 6-7 ynglepar i Danmark

Er kun truffet en enkelt gang fouragerende i området i efteråret 2005. (trækgæst) og yngler ikke. Ældre, lysåben nåle- eller løvskov i kombination med åbne, udyrkede arealer, græssede enge og insektrige vådområder begunstiger arten, der med sin forekomst indikerer god forekomst af guldsmede og småfugle. Desuden vil flere vådområder i og nær egnede yngleskove vil begunstige arten.

Vandrefalk - *Falco peregrinus*

Bilag I, DK-rød RE, DATSY ↑ 1-2 ynglepar i Danmark

En rastende, en overflyvende og en fouragerende er truffet i 2005 - 2006. Næppe mulighed for yngel.

Agerhøne - *Perdix perdix*

SPEC 3 ↓ 10.000 - 15.000 ynglepar i Danmark

Arten træffes jævnligt, men fåtalligt i området. Sporadisk træffes et større antal (12 juli 2001, 10 juli 2002 og 13 jan. 2004). Her i landet er arten knyttet til agerlandets kultursteppe, hvor den lever året rundt. Undgår skove og byer. Har behov for større indhold af ukrudtsfrøplanter og insekter i marken, som kan opnås ved økologisk drift og/eller dyrkningsfrie bræmmer. Varig stub og rotationsbrak synes også at begunstige arten.

Fasan - *Phasianus colchicus*

På grund af de store jagtinteresser i området og de nærliggende skove udsættes en del fasaner i området. Arten træffes da også jævnligt i området. I september

Agerhøne

2005 blev mellem 15 og 20 individer observeret på to observationsture.

Vandrikse - *Rallus aquaticus*

Fra maj til august er arten observeret ved den lavvandede sø i Kongemosen. Ofte er den sky fugl kun hørt syngende. Bortset fra en enkelt observation i 2004 med 4 individer, er der kun truffet 1 individ. Bestanden kan dog være større, da artens tilbagetrukne levevis vanskeliggør observationer. Yngel er konstateret i juli 2004. En fugtiggørelse vil begunstige arten.

Plettet Rørvagtel - *Porzana porzana*

Bilag I, DK-rød¹⁾, DATSY Ugunstig bevaringsstatus ↑ 200 ynglepar i Danmark

Arten er kun truffet fouragerende en enkelt gang i 2005 ved den lavvandede sø i Kongemosen. Yngler i store og middelstore sumpområder og våde ferske enge med stabilt vandspejl (< 30 cm). Forkærlighed for halvåbne stardominerede moser (ej tagrør) og ukultiverede enge i ådale med naturlige vinter- og våroversvømmelser. Naturlig vandstandsdyamik og ekstensiv udnyttelse af enge vil begunstige arten. Opgiver yngel ved udtørring i sæsonen.

Engsnarre - *Crex crex*

SPEC 1, Bilag I, DK-rød(VU), DATSY Ugunstig bevaringsstatus ↑ 276 - 298 ynglepar i Danmark

Få har set en Engsnarre, der færdes meget skjult i højt græs. Flere har til gengæld hørt dens raspende kald i maj, juni og juli måned. Det højeste antal, der er hørt syngende samtidigt i området, er 3 stk. Oftest høres kun en enkelt. Arten yngler fortrinsvis i fugtige enge med en naturlig og varieret engflora upåvirket af kunstgødning og sprøjtegifte. Tolererer ekstensiv græsning eller sent (august) høslæt. Trives ikke i kulturgræsser. Engsnarre-venlig hø-produktion 3-doblede bestanden i et engelsk forsøgsområde. Dansk forvaltningsplan foreligger.

Grønbenet Rørhøne - *Gallinula chloropus*

Den Grønbenede rørhøne lever også en tilbagetrukken tilværelse, når den ikke lige færdes i byparker og lign, hvilket observationerne fra området også viser. Oftest ses kun et enkelt individ, men juvenile er observeret, hvorfor arten må antages at yngle i området. Arten holder udelukkende til ved den lavvandede sø i Kongemosen. En fugtiggørelse vil begunstige arten.

Blishøne - *Fulica atra*

En af områdets talrigeste arter. Mellem 20 og 50 individer er ikke unormalt ved en observation. Op imod 100 individer er truffet på enkelte dage. Arten yngler i området sandsynligvis med omkring 30 par. En fugtiggørelse vil begunstige arten.

Trane - *Grus grus*

SPEC 2, Bilag I, DK-rød¹⁾, DATSY ↑ 35 - 40 ynglepar i Danmark
Arten er truffet sporadisk og fåtalligt i området. En enkelt observation i foråret 2005 viste omkring 100 overnattende individer. Tranen kræver såvel åbne og uforstyrrede, næringsfattige moser som i mere tilgroede, næringsrige moser. I de senere år også mindre skovmoser. Begunstiges af høj forårsvandstand (30-50 cm omkr. reden) og tåler ikke forstyrrelse, hvorfor vandstands-hævning og reduktion af færdsel vil begunstige arten.

Strandskade - *Haematopus ostralegus*

Ganske få individer (ofte kun en enkelt) er fundet rastende og fouragerende i området.

Klyde - *Recurvirostra avosetta*

Trane

Bilag I, DK-gul AY ↓ 4.100-4.600 ynglepar i Danmark

I 2001 er ganske få individer observeret i juli måned. Arten er ikke siden fundet på lokaliteten, og området er ej heller velegnet som ynglelokalitet.

Lille Præstekrave - *Charadrius dubius*

2 - 6 individer er truffet i området og både territoriehævdende adfærd samt juvenile er observeret, så 1 - 2 ynglepar kan ikke udelukkes.

Stor Præstekrave - *Charadrius hiaticula*

Arten er udelukkende truffet fouragerende ved den lavvandede sø i Kongemosen i juli og august måned med 2 - 7 individer. Der er ingen tegn på yngel. En fugtiggørelse vil begunstige arten.

Vibe - *Vanellus vanellus* 📖

SPEC 2, DK-gul ↓ 30.000 - 45.000 ynglepar i Danmark

Området har en større bestand af ynglefugle - anslået 25 - 35 par. I trækperioderne øges antallet af individer betydeligt. Observationerne indikerer, at ingen fugle overvintrer i området. Viben yngler i åbne biotoper med lavt plantedække som f.eks. enge, strandenge og marker. Tætteste bestande på kreaturgræssede, fugtige strandenge. På dyrkede marker mest på pletter med misvækst eller i sene afgrøder. Arten begunstiges af høj (grund)-vandstand, kreaturgræsning og ekstensiv drift.

Temmincksryle - *Calidris temminckii*

I juli/august 2005 fouragerer op til 6 individer i den lavvandede sø i Kongemosen (trækgæster).

Krumnæbbet ryle - *Calidris ferruginea*

Meget få fund af enkelte individer i den lavvandede sø i Kongemosen (trækgæster).

Engryle - *Calidris alpina schinzii* 📖

SPEC 3, Bilag I, DK-rød(EN), DK-gul(A, V, R) Ugunstig bevaringsstatus ↓ 340 - 360 ynglepar i Danmark
Meget få fund af enkelte individer i den lavvandede sø i Kongemosen. Ved en enkelt observation i aug. 2005, dog 27 individer, men vanskeligt at bedømme, om der har været tale om den hjemlige sydlige race (*schinzii*), der er vanskelig at kende i felten efter yngletiden. Mest sandsynligt, at der er tale om den nordlige race, der også betegnes 'Alm. Ryle'. Engryle yngler på fugtige og kortgræssede brak- og strandenge m vandfyldte eller mudrede pander og loer. Kræver højt grundvandsspejl m bredfyldte grøfter m.v., langsom udtørring og rigt insektliv til medio juli (ungetid). Miljøministeriets [Forvaltningsplan](#) for engfugle angiver den rette forvaltning. Næppe særligt sandsynligt at få den som ynglefugl i dette ferske område.

Brushane - *Philomachus pugnax* 📖

SPEC 2, Bilag I, DK-rød EN, Ugunstig bevaringsstatus

↓ 150 ynglepar i Danmark

Fra april til august træffes op til ca. 10 individer fouragerende ved den lavvandede sø i Kongemosen. En enkelt observation fra juli 2001 viste dog knapt 100 individer. Kan næppe tillokkes som ynglefugl, da den kun yngler på brak- og strandenge.

Enkeltbekkasin - *Lymnocyrtus minimus*

Et enkelt individ er fundet rastende i maj 2005 ved den lavvandede sø i Kongemosen.

Dobbeltbekkasin - *Gallinago gallinago* 📖

Dobbeltbekkasin

SPEC 3 ↓ 2.500 - 3.000 ynglepar i Danmark

I april kan man høre den vibrerende lyd fra Dobbeltbekkasinens sangflugt i området omkring den lavvandede sø i Kongemosen. April og ult. Juli/primus august er også det tidspunkt, hvor arten er talrigest i området. 20 - 30 individer kan observeres her. Henover sommeren falder antallet til maksimalt 5 individer. På trods af yngleadfærden er yngel ikke konstateret. Arten yngler ellers i fugtige moser, kær, enge og overdrev. Den foretrækker fugtige områder i begyndende tilgroning og klarer sig godt i våde enge og moser, der er tilgroet med halvåben rørsump og spredte pilekrat. Undgår tørre og tætgræssede arealer. Arten begunstiges af fugtig og blød bund og halvhøj vegetation.

Skovsneppe - *Scolopax rusticola*

SPEC 3 → (?) 2.000 - 3.500 ynglepar i Danmark

Arten opleves sjældent i området. I de omkringliggende skove er den dog fast ynglefugl, og enkelte individer overvintrer også. Skovsnuppen kræver større skove med fugtige lavninger, tilgroede moser eller partier med skovsump. Den foretrækker løvskovsbevoksninger, gerne yngre (eg, birk el). Arten begunstiges af - ved genopretning af skovsumpe - våde partier og moser i skovene og disses nærområder, hvor arten også henter sin føde.

Stor Regnspove - *Numenius arquata*

SPEC 2 ↑ 390-550 ynglepar i Danmark

Arten er truffet fåtalligt fouragerende i juni 2005 (trækgæster – usandsynligt at tillokke arten som ynglefugl).

Sortklire - *Tringa erythropus*

Ganske få individer fouragerer årligt i sommermånederne ved den lavvandede sø i Kongemosen.

Rødben - *Tringa totanus*

SPEC 2, DK-gul → 12.000 - 15.000 ynglepar i Danmark

2 - 8 individer fouragerer foråret og sommeren igennem i den lavvandede sø i Kongemosen. Yngel er ikke konstateret. Yngler især ved kysten, hvor den foretrækker fugtige strandenge med vandfyldte pander og loer eller halvåben strandsump ud til lavvandede områder eller vader. Men også på sumpede/tuede kreaturgræssede ferskenge v åbne moser/søer i indlandet. Begunstiges af sen udbinding og høj grundvandsstand.

Rødben

Hvidklire - *Tringa nebularia*

Ligesom for Rødben er relativt få individer observeret fouragerende i den lavvandede sø i Kongemosen i forårs- og sommermånederne.

Svaleklire - *Tringa ochropus*

DK-rød¹, DATSY ↑ (?) 11 - 20 ynglepar i Danmark

Særligt i juli måned observeres arten fouragerende i den lavvandede sø i Kongemosen. Oftest kun 1 - 2 individer. Yngel eller yngleadfærd er ikke konstateret. Arten foretrækker åbne skovmoser i nåle- og blandingsskov, der gerne må have fugtige og bløde mudderflader. Benytter aflagte (Sang)drosselreder. Vil blive begunstiget af flere store og små vådområder i skovene.

Tinksmed - *Tringa glareola*

SPEC 3, Bilag I, DK-rød NT, DATSY, Ugunstig bevaringsstatus ↑ 100 ynglepar i Danmark

Få individer findes fra maj fouragerende ved den lavvandede sø i Kongemosen. I juli og august dog op til 20 individer. I 2001 er der ultimo juli observeret 55 individer. (alle træk- og sommergæster. Yngel usandsynlig foretrækker hedemoser).

Mudderklire - *Actitis hypoleucos*

SPEC 3 → 0-1 ynglepar i Danmark.

Fåtallig og sporadisk gæst i juli/august ved den lavvandede sø i Kongemosen. Yngel usandsynlig.

Hættemåge - *Larus ridibundus*

DK-gul ↓↓ 110.000 - 125.000 ynglepar i Danmark

Yngler i kolonier på små øer og holme i fjorde eller ved kysten samt søer og moser. Voldsom tilbagegang formodes bl.a. at skyldes driftsændringer i jordbruget (f.eks. næsten ingen forårsplojning mere) og undslupne mink. Ændrede driftsrutiner og minkbekæmpelse kunne antagelig begunstige arten. Et stærkt svingende antal (1 - 268) er observeret på lokaliteten. Der er ingen tegn på yngleadfærd efter at den østlige sø er udtørret og tilgroet. Her var tidligere en mindre koloni på skønsmæssigt 25 par.

Stormmåge - *Larus canus*

SPEC 2, DK-gul X → 25.000-30.000 ynglepar i Danmark.

Også Stormmågen observeres i et svingende antal (1 - 150). Sandsynligvis fordi måger sjældent har feltornitologers interesse. Yngler ikke i området og kommer næppe heller til det.

Sildemåde - *Larus fuscus*

Fåtallig og sporadisk rastende i området.

Sølvmåge - *Larus argentatus*

Fåtallig og sporadisk overflyvende området.

Svartbag - *Larus marinus*

En enkelt observation af 2 overflyvende individer i april 2003.

Splitterne - *Sterna sandvicensis*

SPEC 2, Bilag I, DATSY, Ugunstig bevaringsstatus ↓ 4.000-4.500 ynglepar i Danmark.

En enkelt observation af 7 overflyvende individer i marts 2004. Strejfgæst. Knyttet til marine områder.

Havterne - *Sterna paradisaea*

Bilag I → 8.000-9.000 ynglepar i Danmark.

En enkelt observation af 2 overflyvende individer i juli 2004. Strejfgæst. Knyttet til marine områder.

Huldue - *Columba oenas*

En enkelt observation af 1 individ i maj 2004

Ringdue - *Columba palumbus*

Observeres hyppigt og talstærkt i området. Gennemsnitligt knapt 30 individer. Yngler i de omkringliggende skove.

Tyrkerdue - *Streptopelia decaocto*

2 observationer af få individer i april/maj 2004.

Ringduer

Gøg - *Cuculus canorus*

Fra maj til august ses og høres gøgen hyppigt i området. I juni 2005 er der observeret helt op til 20 individer. Det er overvejende sandsynligt at arten yngler i området, da del værtsfugle ligeledes yngler her.

Mosehornugle - *Asio flammeus*

SPEC 3, Bilag I, DK-rød(VU), DATSY → (?) 3 - 4 ynglepar i Danmark

Arten er kun observeret en enkelt gang i oktober 2001 og er ikke observeret i området siden. Uglegylp - sandsynligvis fra Mosehornugle - er dog fundet i 2006. De få tilbageværende ynglepladser findes på strandenge, i ådale og på øer. Tidligere også i større hede- og moseområder. Uden for Jylland - kun på øer med betydelige udyrkede arealer/ strandengsområder. Begunstiges tydeligvis af at drængrøfter i brak- og marskenge bevares åbne, samt af ekstensivt drevne, åbne enge, moser og heder.

Natugle - *Strix aluco*

Er kun observeret en enkelt gang i maj 2005. Det hænger sandsynligvis sammen med at fuglen er nataktiv, og de færreste begiver sig ud i området om natten. Arten yngler i de omkringliggende skove.

Mursegler - *Apus apus*

I sommermånederne ses arten fouragere over området ved den fladbundene sø i Kongemosen og i relativt begrænset antal. På enkelte dage ses op i mod 20 individer.

Stor Flagspætte - *Dendrocopos major*

Arten yngler oplagt i skovene omkring området og enkelt individer observeres jævnligt i området.

Lille Flagspætte - *Dendrocopos minor*

DK-rød¹⁾ → 8 - 47 ynglepar i Danmark

Er observeret en enkelt gang i marts 2003. Sandlyngmosen syd for kongemosen har ellers den ideelle biotop for arten, der yngler i løv- og blandingsskov, hyppigst i ret åbne områder med døde træer på fugtig bund. Vil blive begunstiget af yderligere fugtiggørelse.

Stor Flagspætte - fem.

Hedelærke - *Lullula arborea*

SPEC 2, Bilag I → 300 ynglepar i Danmark

Sporadisk og fåtalligt forekommende i området. Arten yngler i de omkringliggende skove i åbne områder. Arten foretrækker da også åbne nåleskove, ofte ved lysninger med enligststående træer i tørt terræn.

Sanglærke - *Alauda arvensis*

SPEC 3 ↓ 1,1 - 1,3 mio. ynglepar i Danmark

Arten forekommer hyppigt og talrigt i området. Størst er koncentrationen i agerlandet i den vestlige del af Kongemosen. Bestanden har været stigende i undersøgelsesperioden. Skønsmæssigt yngler 10 - 20 par. Arten kan klare sig i intensivt dyrkede kornmarker. Begunstiges dog af græssede strandenge, overdrev, brakmarker og økologisk drevne jordbrug (her er bestandstætheden den dobbelte). Derudover af generel ekstensivering af driften og mere heterogent landbrug med større afgrødediversitet.

Digesvale - *Riparia riparia*

Enkelte individer ses sporadisk fouragere i området - oftest over den lavvandede sø.

Landsvale - *Hirundo rustica*

SPEC 3 → 200.000 - 250.000 ynglepar i Danmark

Arten forekommer hyppigt i området i sommermånederne, fouragerende over den lavvandede sø i Kongemosen. Typisk agerlandsart, som er knyttet til menneskelig beboelse, da reden normalt anbringes indendørs i staldbygninger med dyr – især kreaturhold. Begunstiges af økologiske driftsformer (signifikant flere ynglepar på økologiske brug), og af sikring af adgang til redepladser i husdyrstalde.

Bysvale - *Delichon urbicum*

Arten observeres hyppigt, men fåtalligt i sommermånederne fouragerende over den lavvandede sø i Kongemosen.

Skovpiber - *Anthus trivialis*

I sommermånederne og i det tidlige efterår observeres arten jævnlgt, men fåtalligt i området. Den yngler i området mellem broen over Sandlyng Å og Kongemosegård. Arten træffes jævnlgt i de omkringliggende skove, hvor den også yngler.

Engpiber - *Anthus pratensis*

Artsantallet synes at være faldende igennem undersøgelsesperioden. Hvor der tidligere er observeret to cifrede bestandsstørrelser er der på det seneste noteret op til en halvering af bestanden. Det er nærliggende at tro, at det hænger sammen med den fortsatte udtørring af området, da arten yngler ved fugtige enge, heder og moser.

Gul Vipstjert - *Motacilla flava*

DK-gul ↓ 5.000 - 10.000 ynglepar i Danmark

Arten nærer en særlig forkærlighed for åbne, kreaturgræssede strandenge, men yngler også i fugtige ferske enge i ådale og ved søer og moser. Begunstiges i indlandet af genopretning af våde, kreaturgræssede enge i f.eks. ådalene og i kystregionen af undladelse af gødskning og pesticidanvendelse på strandenge og –overdrev, som fortsat bør græsses ekstensivt. Arten er kun observeret få gange i juli/august 2001 og har ikke været set i området siden.

Gul vipstjert

Hvid Vipstjert - *Motacilla alba*

I forårs-, sommer- og efterårsmånederne observeres typisk 2 - 8 individer. Arten yngler i alle former for åbent landskab, dog ofte i nærheden af vand. Det anslås at 2 -3 par yngler i området.

Silkehale - *Bombycilla garrulus*

Denne typiske invasionsart er truffet 2 gange i 2005.

Gærdesmutte - *Troglodytes troglodytes*

Arten yngler i næsten alle former for landskab med tæt vegetation, men talrigest i overvoksende krat og høj urtevegetation på fugtige steder. Enkelte individer findes året rundt i hele undersøgelsesperioden.

Jernspurv - *Prunella modularis* 📄

DK-gul ↓↓ 80.000 - 120.000 ynglepar i Danmark

Enkelte individer er observeret det meste af året i hele undersøgelsesperioden. Arten yngler fortrinsvis i løvskov og yngler da også i de nærliggende skove.

Rødhals - *Erithacus rubecula*

Som med Gærdesmutteren er enkelte individer observeret året rundt i hele undersøgelsesperioden. Arten yngler i skov, overvejende i tæt løvskov med rig og varieret undervegetation.

Nattergal - *Luscinia luscinia*

Den smukke sang fra op til 10 fugle høres i maj og juni måned. Arten yngler i frodige buskadser nær ved søbredder og moser, eller i løvskov med rig kratvegetation. Skønsmæssigt yngler 6 - 8 par i området.

Rødstjert - *Phoenicurus phoenicurus*

I 2005 er et enkelt individ observeret syngende i maj - juli måned nær ved Kongemosegård. Arten yngler i en opsat kasse nær gården.

Bynkefugl - *Saxicola rubetra*

Arten synes at være i fremgang i undersøgelsesperioden. 10 - 15 individer observeres jævnligt i maj og juni måned. Observationerne er hyppigst i området omkring den lavvandede sø i Kongemosen. Arten yngler i åbent landskab med frodig markvegetation.

Stenpikker - *Oenanthe oenanthe* 📄

SPEC 3, DK-gul ↓ 1.000 - 2.000 ynglepar i Danmark

Enkelte individer er i hele perioden observeret typisk i maj måned.

Ringdrossel - *Turdus torquatus*

Et enkelt individ er observeret i april 2004.

Solsort - *Turdus merula*

Observeres hyppigt i området med 5 - 15 individer.

Sjagger - *Turdus pilaris*

Arten træffes hyppigt i området i efterårs-, vinter- og forårmånederne. Arten er ikke truffet i sommermånederne.

Sangdrossel - *Turdus philomelos*

Typisk træffes 1 - 2 individer i forårs-, sommer- og de tidlige efterårsmåned. Enkelte observationer 5 - 8 individer forekommer. Arten yngler talrigt i de omkringliggende skove.

Ringdrossel - mal

Vindrossel - *Turdus iliacus*

Vinter- og trækgæster fra Fennoskandinavien observeres jævnligt i området i relativt ringe antal. Større flokke på op til 50 - 75 individer er jævnligt observeret i de omkringliggende skove og krat.

Misteldrossel - *Turdus viscivorus*

Relativt få individer træffes mindre hyppigt i området. Arten, der foretrækker skove, især tørre skove, yngler da også i de omkringliggende skove om end observationer har været fåtallige.

Græshoppesanger - *Locustella naevia*

Den næsten uendelige monotomt trillende sang høres oftest i området omkring den lavvandede sø i Kongemosen. I det sene forår og i sommermånederne kan op til 4-5 individer høres. Ind imellem ses fuglene

relativt frit i deres sangpositurer. Om end yngel ikke er konstateret, er det sandsynligt, at arten yngler i området. En fugtiggørelse vil begunstige arten.

Sivsanger - *Acrocephalus schoenobaenus*

DK-gul ↓↓ 3.000 - 4.000 ynglepar i Danmark

Typisk sumpsanger, men foretrækker den mere tørre del af rørsumpen med spredte pilebuske og en varieret plantesammensætning, gerne med græs og urtedække i bunden. Begunstiges - hvis rørhøst – af efterladte, uhøstede holme og randzoner i rørskovene samt naturlig vinter- og våroversvømmelse i ådale. Et enkelt syngende individ er fundet i sommermånederne i 2004 og 2005.

Kærsanger - *Acrocephalus palustris*

Enkelte individer (op til 5) høres syngende i sommermånederne i området omkring den lavvandede sø i Kongemosen. Arten foretrækker da også at yngle i krat og buskområder med høj, tæt undervegetation, overvejende nær vand.

Rørsanger - *Acrocephalus scirpaceus*

Få syngende individer er truffet i sommermånederne i rørskovene omkring den lavvandede sø i Kongemosen. Arten yngler da også i helt overvejende i tagrørsskove i søer og moser og kun sjældent i buskads på tør grund. En fugtiggørelse vil oplagt begunstige arten.

Gulbug - *Hippolais icterina*

DK-gul ↓↓ 10.000 - 50.000 ynglepar i Danmark

Få syngende individer er truffet i juni måned. Yngler i frodig kratskov, brede, levende løvtræshegn, småbeplantninger, moser under tilgroning med vedplanter, parker og gl. gårdhaver m.v., men aldrig i sluttet skov. En kraftig tilbagegang siden starten af 80'erne lader sig ikke forklare, hvorfor begunstigende initiativer p.t. ikke kendes.

Gærdesanger - *Sylvia curruca*

Arten yngler i åben skov, haver, parker og andre områder med tætte buske og krat. Et enkelt individ er observeret i flere år i området.

Tornsanger - *Sylvia communis*

Arten synes at være i fremgang i området. Stigende fra omkring 10 - 15 individer til 15 - 25 individer i slutningen af undersøgelsesperioden. Arten yngler da også i markhegn, buskadser eller høj urtevegetation i åbent landskab.

Havesanger - *Sylvia borin*

Enkelte individer er observeret syngende i det sene forår og om sommeren. Arten yngler i åben løv- eller blandingsskov med frodig undervegetation. Yngel er truffet i de omkringliggende skove.

Munk - *Sylvia atricapilla*

Arten har nogenlunde samme observationsmønster som havesangeren og den yngler da også i samme biotyper. Også for denne art er yngel truffet i de omkringliggende skove.

Gransanger - *Phylloscopus collybita*

Enkelte individer træffes hyppigt foråret og sommeren

Munk - mal

igennem. Arten yngler talrigt i de omkringliggende skove.

Løvsanger - *Phylloscopus trochilus*

Som med Gransangeren træffes arten hyppigt i forårs- og sommermånederne. Arten yngler talrigt i de omkringliggende skove.

Lille Fluesnapper - *Ficedula parva*

Er observeret en enkelt gang i august 2001.

Fuglekonge - *Regulus regulus*

Er truffet fåtalligt og sporadisk i området. Arten foretrækker da også nåle- og blandingsskove. Arten træffes hyppigt i de omkringliggende skove.

Halemejse - *Aegithalos caudatus*

Er observeret fåtalligt og sporadisk i området. Arten træffes jævnligt i de åbne områder i de omkringliggende skove især i Sandlyngmosen syd for Kongemosen. I Danmark yngler arten da også ofte i ellesumpe.

Sumpmejse - *Poecile palustris*

SPEC 3 ↓ 10.000 - 20.000 ynglepar i Danmark

Få individer træffes jævnligt i området året rundt. Arten er hyppigere gæst i Sandlyngmosen syd for Kongemosen. Udpræget løvskovsmejse med særlig forkærlighed for gammel løvskov med rig og varieret underskov. Foretrækker fugtige dele (ellesump, sumpskov af birk og pil). (hulruger). Begunstiges af beskyttelse af gamle bøge- og egetræer, af hultræer generelt og af naturskovsagtig sumpskov, f.eks. som 'lommer' i kulturskove.

Sortmejse - *Periparus ater*

Findes fåtalligt i området og ikke så hyppigt som Sumpmejsen. Arten yngler overvejende i nåleskov og træffes da også hyppigere her i de omkringliggende skove

Blåmejse - *Parus caeruleus*

Arten træffes hyppigt, men relativt fåtalligt i området.

Musvit - *Parus major*

Som med Blåmejsen træffes arten hyppigt i området. Individantallet er dog lidt større.

Spætmejse - *Sitta europaea*

Sjældent træffes enkelt individer. Arten er en udpræget skovfugl, der yngler i løv- eller blandingsskov med gamle træer - især ege. Træffes jævnligt i de omkringliggende skove.

Træløber - *Certhia familiaris*

Sjælden gæst i området. Træløberen er også en udpræget skovfugl, der ligeledes yngler i løv- og blandingsskov.

Rødrygget Tornskade - *Lanius collurio*

SPEC 3, Bilag I ↓↓ 1.500 - 3.000 ynglepar i Danmark

Foretrækker lysåbne partier med overdrevspræg/rigt udbud af store biller – gerne i store skovlysninger, og gerne på arealer hvor store græssere året rundt sikrer forekomst af gødning som levesteder for store biller. Begunstiges af usprøjtede og

Rødrygget tornskade - mal

ugødede, græssede enge og overdrev samt græsningsskov m vådområder. Kun 2 gange er et enkelt individ truffet i området. I de store lysninger i skovene syd for Kongemosen yngler 4 - 5 par.

Stor Tornskade - *Lanius excubitor*

I efteråret, vinteren og det tidlige forår træffes enkelte individer jævnligt.

Skovskade - *Garrulus glandarius*

Året igennem observeres arten jævnligt, men relativt fåtalligt. Arten træffes mere talrigt i de omkringliggende skove.

Husskade - *Pica pica*

Arten træffes jævnligt hele året i moderat antal.

Allike - *Corvus monedula*

I det sene efterår og i vinterperioden træffes større flokke på op til flere hundrede individer. Resten af året observeres arten hyppigt, dog i væsentligt mindre antal (op til 20 individer)

Råge - *Corvus frugilegus*

Enkelte observationer melder om op til 140 individer. Det må antages, at disse observationer er gjort i skumringen, hvor fuglene samles til overnatning. Arten er i øvrigt hyppigt observeret hele året i mere begrænset antal.

Gråkrage - *Corvus cornix*

Arten kandiderer til at være områdets talrigeste fugl og bliver observeret på stort set alle observationsture. Kun ved at overvinde vanskelighederne med foretage præcise optællinger af Krikanden kan det afgøres.

Ravn - *Corvus corax*

Arten træffes hyppigt men fåtalligt i området. Typisk træffes 1 - 2 individer. Arten foretrækker uforstyrret terræn og yngler i skov og åben skov omgivet af åbent land.

Stær - *Sturnus vulgaris*

SPEC 3 ↓ 400.000 - 600.000 ynglepar i Danmark

Stærene indfinder sig jævnligt i store flokke i området. Flokke på mellem 100 og 200 individer er truffet i forårs-, sommer- og efterårsmånederne. En enkelt dag er op til knap 400 individer observeret. Arten yngler ved bebyggelser eller i gammel løvskov (hulruget). Afstand mellem redested og fourageringsområde (græsningsarealer) må ikke være for stor. Begunstiges af fortsat afgræsning af betydelige græs- og engarealer i alle dele af landet samt redekasser/bevarelse af hule træer/gamle spættereder.

Gråspurv - *Passer domesticus*

SPEC 3 ↓ 500.000 - 1.000.000 ynglepar i Danmark

Et enkelt individ er truffet i februar 2005. Gråspurven er en typisk kulturfølgeart. Findes både i by og på land og yngler kolonivis i hulrum m.v. i bygninger og bliver ved ynglestedet året rundt. Kunne begunstiges ved indretning af nye staldbygninger så redebygning muliggjordes samt ved mere alsidigt og ekstensivt jordbrug og flere fritgående husdyr.

Skovspurv - *Passer montanus*

SPEC 3 → 400.000 - 600.000 ynglepar i Danmark

Stær

Arten træffes fåtalligt og sporadisk året rundt. Arten har samme krav til levesteder som Gråspurv, men dog sjældent i bymidten. Yngler i løse kolonier eller solitært, også isoleret fra mennesker (i hule træer m.v.). Kunne begunstiges af bedre adgang til vinterføde i form af frø af små, enårige ukrudtsplanter samt reduceret pesticidanvendelse i jordbrug og haver.

Bogfinke - *Fringilla coelebs*

Hyppig og relativt mange individer i området. Om foråret og efteråret er flokke på op til 60 - 80 individer observeret. Bogfinken yngler i alle slags skove, men er dog talrigest i storstammet bøgeskov. Arten yngler talrigt i de omkringliggende skove.

Kvækerfinke - *Fringilla montifringilla*

Arten yngler i Fennoskandinavien men overvintrer bl.a. i Danmark. Arten er truffet i det sene efterår, vinteren og foråret i relativt sjældent og i begrænset antal.

Grønirisk - *Carduelis chloris*

Er hyppig og talrig i området. Arten yngler i ret åbne landskaber med træer buske og krat, ved skovbryn og i villakvarterer og parker

Stillits - *Carduelis carduelis*

Træffes jævnligt i småflokke fouragerende i områdets mange tidsler. Arten yngler i landskab med spredte træer både landbrugsområder og uopdyrket mark, haver eller ved skovbryn.

Grønsisken - *Carduelis spinus*

Træffes sporadisk og fåtalligt i området. Er kun observeret i marts måned. Arten er da også knyttet til nåle- og blandingskov og i yngletiden særligt fyrreskov. Arten optræder uregelmæssigt i landet og kan i visse år foretage store invasioner.

Tornirisk - *Carduelis cannabina*

SPEC 2 ↓ 150.000 - 300.000 ynglepar i Danmark

Arten træffes jævnligt i området i forårs-, sommer- og efterårsmånederne med op til 10 individer. I april 2004 er der dog en enkelt dag observeret 150. Arten er knyttet til åbent kulturlandskab med levende hegn, kratbevoksning og spredte buske. Især talrig på overdrev, strandover-drev og heder, men også i haver og landsbyer. Begunstiges ved at bevare og forøge antallet af udyrkede småbiotoper i agerlandet, herunder usprøjtede randzoner langs hegn.

Bjergirisk - *Carduelis flavirostris*

En enkelt observation i marts 2002 med 53 individer.

Lille Gråsisken - *Carduelis flammea cabaret*

Er truffet fåtalligt og meget sporadisk i området. I januar 2005 er der dog observeret 35 individer., som dog overvejende sandsynligt har tilhørt racen *C.f. flammea* (Gråsisken).

Hvidsisken - *Carduelis hornemanni*

I flokken med de ovennævnte 35 individer er en enkelt hvidsisken observeret.

Tornirisk - mal.

Lille Korsnæb - *Loxia curvirostra*

Typisk invasionsart og den danske ynglebestand varierer. I december 2002 er der da også observeret 225 individer og i januar 2003 45 stk. Arten yngler i nåleskov.

Stor Korsnæb - *Loxia pytyopsittacus*

Et enkelt individ er truffet en gang i december 2002.

Dompap - *Pyrrhula pyrrhula*

Observeres jævnligt men relativt fåtalligt i området. Arten yngler i skov med tæt undervegetation, ved skovbryn, i krat, villahaver og unge beplantninger.

Kernebider - *Coccothraustes coccothraustes*

Arten er truffet 2 gange i området i 2005. Arten yngler i løv- og blandingsskov, parkområder og dyrkede områder med spredte træer.

Gulspurv - *Emberiza citrinella*

Arten træffes hyppigt i området, typisk med op til 10 individer.

Rørspurv - *Emberiza schoeniclus*

Arten træffes hyppigt rørskovene omkring den lavvandede sø i Kongemosen, hvor den også yngler. Det anslås at op til 10 par yngler her.

Rørspurv - fem.

Potentielle arter - Internationalt og nationalt listede

Oversigt over internationalt og nationalt listede fuglearter, der med overvejende sandsynlighed ville kunne indfinde sig på sigt ved en yderligere fugtiggørelse af Åmosens østlige partier.

Rørdrum *Botaurus stellaris*

SPEC 3, BILAG I ↑ 200 - 300 ynglepar i Danmark

Yngler i udbredte tagrørskove ved sø- og fjordbredder og i store sumpområder. Foretrækker rørskov med bunddække af lavt vand (mindre prædationsrisiko), og foretrækker tilsyneladende en vis foryngelse af rørskoven (rørskove op til 10 foretrækkes), men er omvendt sårbar overfor rørskeer (yngler fra tidlig marts). 10-20 ha rørskov fordres pr. par.

Hvid Stork *Ciconia ciconia*

SPEC 2, BILAG I, DK-rød(CR), DATSY ↓ **Ugunstig bevaringsstatus** 0 - 2 ynglepar i Danmark

Yngler på bygninger (i andre lande også i træer!) i det åbne land nær større vådområder, ådale eller marskenge. Føden, der består af padder, mus, fisk, orme, græshopper og andre store insekter, søges i våde enge eller på marker – typisk i forbindelse med slåning/høst. Således meget knyttet til høslæt, og vil blive begunstiget af øgede græsarealer og oversvømmelse af ådale.

Vagtel *Coturnix coturnix*

SPEC 3 ↑ 200 - 600 ynglepar i Danmark

Yngler her i landet især i græsmarker i agerlandet, men også i dyrkede marker, navnlig kløver og lucerne. Mange ynglefund gjort i ådale, i inddæmninger og på andre lavtliggende arealer (dog også tørrere lokaliteter). Sent ynglende, kuld går formentlig ofte tabt v. høst. Ekstensiveret drift vil begunstige arten.

Stor Kobbersnepe *Limosa limosa*

SPEC 2, DK-rød(NT) ↓ 700 - 725 ynglepar i Danmark

Yngler især på større, fugtige marsk- og brakvandsenge med kreaturgræsning eller høslæt. Kan yngle på ferskenge i indlandet. Tåler relativt højt græs og moderat gødskning. Miljøministeriets [Forvaltningsplan](#) for engfugle angiver den rette forvaltning.

Sortterne *Chlidonias niger*

SPEC 3, Bilag I, DK-rød(EN), DATSY ↓ **Ugunstig bevaringsstatus** 58 - 60 ynglepar i Danmark

Yngler i kolonier i bl.a. åbne, våde enge med siv- og startuer, i den sjappede, åbne overgangszone mellem kreaturgræssede enge og mere tilgroet sump/mose samt på flydebladsvegetation i lavvandede søer og moser. Afhængig af store insekter på ynglebiotopen. Gode erfaringer med vandstandshævning og pleje af dens få, tilbageværende lokaliteter.

Fjordterne *Sterna hirundo*

Bilag I → 1.000 ynglepar i Danmark

Yngler i kolonier på øer og holme i fjorde og ved kysten og kan i højere grad end de andre ternere tillige træffes ved indsøer. Slår sig gerne ned i måge/ternekolonier, men kan også yngle solitært. Fleksibel regulering af færdsel ville begunstige arten.

Slørugle *Tyto alba*

SPEC 3, DK-gul³⁾, DATSY ↑ 147 ynglepar i Danmark

Yngler som regel i udlænger på gårde nær større udyrkede eng- og mosearealer, hvor den søger føde. Reden anbringes så godt som altid inde i bygninger, og i dag yngler over 90% i opsatte redekasser. Begunstiges af store, åbne, udyrkede enge, moser og græsfællede samt åbning af bygninger/opsætning af kasser.

Isfugl *Alcedo atthis*

SPEC 3, Bilag I ↑ 250 - 400 ynglepar i Danmark

Yngler ved fiskerige åer og søer med skov- og kratbevoksede brinker. Redehul udgraves i stejl skrænt, helst direkte ud til vandet, men også op til 200 m derfra. Begunstiges af færdselsrestriktioner og opsætning af 'redeskasser' hvor redemuligheder er begrænsende faktor.

Savisanger *Locustella luscinioides*

DK-rød¹⁾ → (?) 5 - 28 ynglepar i Danmark

Foretrækker rørsumpe m udbredte bevoksninger af hvas avneknippe m. rigelige forekomster af myg, fluer og sommerfugle. Begunstiges af fravær af rørhøst, subsidiært skånsom rørhøst, der efterlader større, uhøstede flader (tidlig ankomst til yngleplads).

Drosselrørsanger *Acrocephalus arundinaceus*

DK-rød(EN) → 5 - 14 ynglepar i Danmark

Yngler især i sømråder med veludviklede tagrørsskove langs bredden og foretrækker her rørskovszonen yderst mod vandet. Årsag til voldsom bestandstilbagegang fra 50'erne til 70'erne kendes ikke, hvorfor begunstigende initiativer ikke kan fremlægges for indeværende.

Pungmejse *Remiz pendulinus*

DK-rød¹⁾ ↓ 25 - 50 ynglepar i Danmark

Foretrækker mosaikagtige moseområder groet til med pil og birk samt åbne vandflader (f.eks. tørvegrave) og rørskov m god forekomst af dunhammer (uld til rede). Kunne begunstiges ved færdselsregulering på bynære redesteder, hvor reder ofte stjæles eller udsættes for vandalisme.

Kornværling/Bomlærke *Emberiza calandra*

SPEC 2, DK-gul(x) ↑ 40.000 - 60.000 ynglepar i Danmark

Foretrækker åbent, opdyrket agerland, som kun er sparsomt bevokset m træer, og fordrer ukrudtsplanter m.v. året rundt, da den er standfugl. Efter voldsom tilbagegang siden krigen er bestanden stabiliseret i forbindelse med øget braklægning, som tilsyneladende begunstiger arten. Sammenhæng dog ikke klar.

Pungmejse

Konklusion

Af de 152 arter, der er truffet i området i undersøgelsesperioden er 56 arter listede som truede, beskyttelseskrævende enten Internationalt, nationalt eller af DOF. 18 af disse arter yngler sikkert eller overvejende sandsynligt i området. En naturopretning med fugtiggørelse og afgræsning af området vil med stor sandsynlighed have en positiv effekt på samtlige 56 arter, der herved lokalt sikres en gunstig bevaringsstatus. Endvidere vil en øget fugtiggørelse øge mulighederne for at flere af de ikke-ynglende listede arter begynder at yngle i området, og der vil være bedre muligheder for at tiltrække nye listede arter. Områdets størrelse og ugenerthed påvirker også disse muligheder i positiv retning.

I alt yngler 72 arter i området eller i de omkringliggende skove. Mange af de arter, der yngler i de omkringliggende områder benytter moseområdet til fouragering. Ynglefugletal kan godt være højere, idet der alene er medtaget sikre og overvejende sandsynlige ynglefund.

Området har i dag en relativ stor artsvariation. Det kan i høj grad tilskrives den lavvandede sø i Kongemosen. Søen tiltrækker lappedykkere, andefugle, gæs, svaner, vadefugle og engfugle samt sangere, der er knyttet til fugtige områder. Hertil kommer svalerne, der fouragerer over søen samt rovfuglene, der er knyttet til fugtige lokaliteter. Til sammen udgør det næsten 60 forskellige arter. En yderligere fugtiggørelse af området vil med stor sandsynlighed også tiltrække en lang række ikke-listede arter, således at artsvariationen yderligere øges.

Områdets artsvariation gør det til en attraktiv fuglelokalitet for ornitologer - især området ved den lavvandede sø i Kongemosen. Observationsmulighederne er p.t. ikke optimale. Opsætning af fugletårne i umiddelbart nærhed af vandspejl vil klart øge oplevelsesværdien. Området er i dag stort set kun tilgængeligt fra en enkelt sti, der gennemskærer området. Flere mindre trampestier i området vil forbedre mulighederne for gode naturoplevelser. Såvel fugletårne/-skjul som stier skal placeres med omhu, så fuglene sikres forstyrrelsesfrie områder.

En naturgenopretning bør følges op med en løbende pleje af området, så bl.a. en tilgroning ikke underminerer den positive effekt indsatsen forventes at have.

Sortmejse

Bilag A - Ordforklaring:

SPEC	<i>'Species of European Conservation Concern'</i> . Opdeles i tre kategorier hvor SPEC 1 omfatter arter på IUCNs rødliste over truede arter på verdensplan, mens SPEC 2 og 3 omfatter arter på IUCNs rødliste over truede arter på europæisk niveau samt arter, der er klassificeret som <i>i tilbagegang</i> , <i>sjældne</i> , <i>formindskede bestande</i> eller <i>lokaliserede i Europa</i> , idet SPEC 2 anvendes på arter, hvis verdensbestand er koncentreret i Europa.
Bilag I	Omfattet af EF-Fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I over arter, som medlemslandene er særligt forpligtigede til at beskytte.
DK-rød	Omfattet af Danmarks officielle rødliste (2005). ▪ RE = Forsvundet ▪ CR = Kritisk truet ▪ EN = Moderat truet ▪ VU = Sårbar ▪ NT = Næsten truet. Arter, der i den officielle liste er anført som forsvundet (RE), men som ikke desto mindre yngler regelmæssigt i Danmark, er medtaget i denne liste. Endvidere er de arter, der opfylder IUCN's kriterier for rødlistning, men som ikke er medtaget i den officielle DK liste, markeret med en note 1), og arter, der ikke er vurderet, men som sandsynligvis ville opfylde IUCN's kriterier, er markeret med note 0).
DK-gul	Omfattet af Danmarks officielle gul-liste (1997). ▪ X = Opmærksomhedskrævende ▪ A = National ansvarsart ▪ Ex = Forsvundet ▪ E = Akut truet ▪ V = Sårbar ▪ R = Sjælden. Kun ynglearter medtaget, og for nationale ansvarsarter således kun de arter, hvor ansvaret (også) gælder ynglefugle.
DATSY	Arter, der er udpegede som truede og sjældne ynglefugle i DOFs overvågningsprojekt af samme navn, dvs. arter, der er truede i Europa, arter med en forhistorie som udbredte danske ynglefugle samt arter, der fungerer som indikatorer for bestemte naturtyper, er under indvandring som danske ynglefugle eller påkalder sig særlig interesse.
Ugunstig bevaringsstatus	Arter, der efter DMU's kriterier p.t. har en ugunstig bevaringsstatus i Danmark (baseret på kriterier herfor i habitatdirektivet).
↑	Bestanden er i fremgang
→	Bestanden er stabil
↓	Bestanden er i tilbagegang
↓↓↓	Blandt de 10 arter med størst tilbagegang i perioden 1976-2003 i DOFs punkttællingsprogram vedr. almindeligt udbredte arter.

Bilag B - Fuglearter, omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 4.2

Liste over rastende og overvintrende fuglearter i Åmoseområdet, som ved deres forekomster i Danmark med mere end 1% af deres samlede bestande er omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 4.2, og som Danmark derfor er specielt forpligtiget til at tage vare på. I det omfang arterne skønnes at kunne blive begunstiget via fugtiggørelses- og andre naturplejeprojekter i Åmose-området, anføres de begunstigende aktiviteter, som kunne være aktuelle.

De med ^A mærkede arter er tillige opført på Bilag A eller B (listede ynglefuglearter eller potentielle ynglefuglearter i Åmosen), hvor det er angivet hvilke initiativer, der kan fremme de respektive arter som ynglefugle.

Art	Bemærkninger
Knopsvane	Et kystområde, en fjord eller en sø er kun egnet som levested for Knopsvane, såfremt der er tilstrækkelig føde. I eksempelvis Nissum Fjord og Ringkøbing Fjord er bestandene af overvintrende knopsvaner gået stærkt tilbage, fordi tilførslen af næringsstoffer har hæmmet vandplanternes vækst. Knopsvanen kan hjælpes ved at sikre et passende lavt niveau for udledning af næringsstoffer på levestederne. Åmoseprojektet vil som sidegevinst reducere udledningen af næringsstoffer til bl.a. Tissø og derved forbedre vilkårene for Knopsvane under trækket og som overvintrene.
Pibesvane	Man kan hjælpe Pibesvane ved at sikre ro (fra fiskeri, sejlads m.v.) på overnatningspladserne og ved at sikre uforstyrrede græsningsarealer.
Sangsvane	Man kan hjælpe Sangsvane ved at sikre ro (fra fiskeri, sejlads m.v.) på overnatningspladserne og ved at sikre uforstyrrede græsningsarealer.
Sædgås	Ved at lade enge i nærheden af rastepladserne afgræsse eller ved at holde vegetationen nede ved høslæt kan fødesøgningsmulighederne for Sædgås gøres optimale, ligesom arten tiltrækkes af flere typer landbrugsafgrøder. Man kan også hjælpe Sædgås ved at begrænse færdslen på overnatningspladserne. Jagt- og forstyrrelsesfrie kerneområder i de vigtigste raste- og overvintringsområder vil således begunstige arten.
Grågås	Grågæssene foretrækker græsarealer, hvor vegetationen er lav, og det vil derfor hjælpe arten at egnede fourageringsarealer, som enge græsses, eller at der foretages høslæt. Jagt- og forstyrrelsesfrie kerneområder i de vigtigste raste- og overvintringsområder vil begunstige arten. Man kan også hjælpe grågæssene ved at sikre ro på hvile- og overnatningspladserne.
Pibeand	Ved høj vandstand udgør enge med lav vegetation en alternativ fødekilde for Pibeænderne. At vegetationen er lav og derfor egnet kan sikres ved at lade engene afgræsse eller ved at foretage høslæt. Jagt- og forstyrrelsesfrie kerneområder i de vigtigste raste- og overvintringsområder vil tillige begunstige arten.
Krikand ^A	Hvis vegetationen på engene i Krikændernes rasteområder holdes nede ved kreaturgræsning eller høslæt sikres gode fødesøgningsmuligheder for fuglene. Jagt- og forstyrrelsesfrie kerneområder i de vigtigste raste- og overvintringsområder især på strandenge vil tillige begunstige arten.
Spidsand	I nogle rasteområder udledes så store mængder næringsstoffer, at der ofte er masseopblomstring af alger. Algerne skygger vandplanterne væk, og derfor reduceres Spidsandens fødegrundlag. En sænkning i niveauet af næringsstofudledningen kan derfor hjælpe Spidsand. Ved eksempelvis at stoppe dræningen af enge og ved at lade engene afgræsse af kreaturer kan der skabes gode fødesøgningsvilkår for Spidsænderne. Jagt- og forstyrrelsesfrie kerneområder i de vigtigste rasteområder vil tillige begunstige arten.

Art	Bemærkninger
Skeand ^A	Forekomsten af dyreplankton hænger nøje sammen med forekomsten af vandplanter. Det vil derfor hjælpe Skeand, at vandkvaliteten er så god, at der er et rigeligt bunddække af vandplanter. Det kan sikres ved at sørge for, at udledningen af næringsstoffer begrænses. Jagt- og forstyrrelsesfrie kerneområder i de vigtigste rastområder vil tillige begunstige arten, idet dog de fleste fugle har forladt landet ved jagtstart.
Taffeland ^A	Man kan hjælpe arten ved at begrænse færdslen (sejlads, fiskeri m.v.) på dagrastepladserne i perioden oktober til midten af marts. Jagt- og forstyrrelsesfrie kerneområder i de vigtigste raste- og overvintringsområder vil således begunstige arten.
Trolband ^A	Man kan hjælpe arten ved at begrænse færdslen (sejlads, fiskeri m.v.) på dagrastepladserne i perioden oktober til midten af marts. Jagt- og forstyrrelsesfrie kerneområder i de vigtigste raste- og overvintringsområder vil således begunstige arten.
Blishøne	Meget store udledninger af næringsstoffer har på flere af Blishønsenes vigtigste lokaliteter ført til, at vandplantetvæksten er blevet hæmmet på grund af algevæksten og derved er en stor del af Blishønsenes fødegrundlag forsvundet. Det vil derfor hjælpe blishønsene at udledningerne af næringsstofferne reduceres i passende omfang. Jagt- og forstyrrelsesfrie kerneområder i dens væsentligste raste- og overvintringsområder vil begunstige arten.

Bilag C - Oversigt over tre engfuglearters krav til levested

(fra [Miljøministeriet \(2005\): 'Handlingsplan for truede engfugle'](#))

	Engryle	Brushane	Stor kobbersneppe
Fugtighed	Fugtige enge er en forudsætning for ynglen. Grundvandstand må højst være 10-30 cm under jordoverflade i maj og første halvdel af juni. Afvanding må ikke finde sted.	Fugtige enge er en forudsætning for ynglen. Grundvandstand må højst være 10-30 cm under jordoverflade i maj og første halvdel af juni. Afvanding må ikke finde sted.	Fugtige enge er en forudsætning for ynglen. Grundvandstand må højst være 30 cm under jordoverflade i maj.
Struktur	Afhængig af strukturer i engen med pander og loer, der tørrer gradvist ud i slutningen af maj-juni.	Afhængig af strukturer i engen med pander og loer, der tørrer gradvist ud i slutningen af maj-juni.	Ingen krav
Gødsning	Sårbar over for gødsning, der bør undgås.	Meget sårbar over for gødsning, der ikke må finde sted.	Tolererer moderat gødsning, op til 50-100 kg N/ha/år.
Græsning (hvis max. 25% af artens reder må gå tabt pga. nedtrampning)	Kreaturer eller heste. Tidligste udsætning 25. maj ved 1 ungkreatur/ha eller 5. juni ved 2. ungkreaturer/ha.	Kreaturer eller heste. Tidligste udsætning 28. maj ved 1 ungkreatur/ha eller 5. juni ved 2 ungkreaturer/ha.	Kreaturer eller heste. Tidligste udsætning 15. maj ved 1 ungkreatur/ha eller 25. maj ved 2 ungkreaturer/ha.
Høslæt (hvis max. 20% af artens unger må gå tabt pga. slåning)	Tidligste høslætdato 15. juli.	Tidligste høslætdato 15. juli.	Gødskede enge: tidligste høslætdato 20. juni Ugødskede enge: tidligste høslætdato 25. juni.
Salt	Tåler i hvert fald op til 10 promille salt i engenes pande- og losystemer.	Meget sårbar over for salt, allerede ved saltpromiller på omkring 5 i engenes vand-systemer ophører arten med ynglen.	Tåler i hvert fald op til 10 promille salt i engenes pande- og losystemer.
Vegetationshøjde i redehabitat	Rede placeres i 5-15 cm høj vegetation med godt udsyn.	Rede placeres i 10-20 cm høj og ikke for tæt vegetation, med noget udsyn.	Rede placeres i 5-15 cm høj vegetation med godt udsyn.
Vegetationshøjde i ungeførsingshabitat	Ungerne føres i lav, åben vegetation af 2-20 cm's højde.	Ungerne føres i ret lav, åben vegetation af 10-20 cm's højde.	Små unger føres til de er 2-3 uger gamle i relativt åben, ret høj vegetation af 15-30 cm's højde.
Minimal udnyttelse	Græsning og/eller slåning nødvendig, for at krav til vegetationshøjde og struktur kan opretholdes.	Kan yngle i fugtig, langsom-voksende brak, men normalt er græsning og/eller slåning nødvendig, for at krav til vegetationshøjde og struktur kan opretholdes.	Græsning og/eller slåning nødvendig, for at vegetationshøjde og struktur kan opretholdes.

Dersom de anførte krav til levesteder opfyldes for disse tre truede vadefuglearter, vil ikke blot de, men også et bredt register af andre vade-, ande- og mågefuglearter få forbedret deres levevilkår betragteligt.

Referencer og uddybende stof

- Beaman, M., Madge, S., Olsen, K.M. (1998): *Fuglene i Europa, Nordafrika og Mellemøsten*. Gads Forlag
- BirdLife International (2004): *Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status*. Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No. 12).
- Caretakerprojektet (DOFs projekt vedr. overvågning af de vigtigste fugleområder – se www.dof.dk)
- DATSY-projektet (DOFs projekt vedr. truede og sjældne ynglefugle i Danmark – se www.dof.dk og Grell et al. (2004) nedenfor).
- DOF (2000): *Forvaltningsplan for Hvid Stork (Ciconia ciconia) i Danmark*. DOF (Kan ses på www.dof.dk)
- DOF (2005): *Danmarks Fugleliv 2005 – fra viden til handling*. DOF (Kan ses på DOFs hjemmeside, www.dof.dk)
- DMU (2005): *Den danske Rødliste, Fugle*. Fagdatacenter for Biodiversitet og Terristisk Natur. (Kan ses på www.dmu.dk)
- Flensted, K. (2005): *Rødliste hvidvasker truede arter*. Fugle og natur, 3/2005, DOF (Hele artiklen kan læses [her på DOFs hjemmeside](http://www.dof.dk))
- Grell, M.B. (1998): *Fuglenes Danmark*, Gads Forlag, udgivet i samarbejde med Dansk Ornitologisk forening.
- Grell, M.B. (2003): *Forslag til en forvaltningsplan for bevarelse af Rød Glente, Milvus milvus*. DOF (Kan ses på www.dof.dk)
- Grell, M.B., H. Heldbjerg, B. Rasmussen, M. Stabell, J. Tofft og T. Vikstrøm (red.) (2004): *Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1998-2003*. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 98: 45-100.
- Harrison, C., Fjeldså J. (1977): *Europas Fugle, reder æg og unger*. Gads forlag
- Hultengren, B., Nielsen, K. (2002): *Maglelyng og Kongemosen - Observationsrapport februar 2001 til februar 2002*
- Meltofte, H., Fjeldså, J. (2002): *Fuglene i Danmark*. Gyldendals forlag
- Miljø- og energiministeriet (2000): *Handlingsplan for bevarelse af den truede fugleart engsnarre (Crex crex)*. Skov- og Naturstyrelsen (Kan ses på www.skovognatur.dk)
- Miljøministeriet (2005): *Handlingsplan for truede engfugle*. Skov- og Naturstyrelsen. (Kan ses på www.skovognatur.dk)
- Mullarney, K., Svensson, L., Zetterström, D., Olsen, K.M. (1999): *Fugle i Felten*. L & R Fakta
- Olsen, Klaus Malling (1992), *Danmarks fugle - en oversigt*. Dansk Ornitologisk Forening
- Pihl, Stefan m.fl. (2003): *Bevaringsstatus for fuglearter omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet*. Faglig rapport fra DMU, nr. 462. Miljøministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser.